

**WAT IS
CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE
PREDIKING?**

*Een bezinning in het licht
van de kanselboodschap van 1953*

door

Ds.J.Veenendaal

maart 1997

Een uitgave van de stichting Lectori Salutem
Postbus 229, 2990 AE Barendrecht
Barendrecht, 1997

Lectori Salutem nr.63
ISBN 90-73764-65-0

Uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad
van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Elburg

Elburg, 21 maart 1997

Lectori Salutem,

De kerkenraad van Elburg, zeer bezorgd over allerlei ontwikkelingen in ons kerkverband, besloot over te gaan tot het beleggen van bezinningsavonden om elkaar als kerken te dienen. Hij hecht er zeer aan dat de kerken bewaard blijven bij de leer die naar de godzaligheid is, en een ambtelijke bearbeiding in de gemeenten dienovereenkomstig. Op de eerste bezinningsavond, die gehouden werd op 21 maart 1997 is nagedacht over aspecten in de prediking uit de kanselboodschap van 1953. De inhoud vindt de kerkenraad van belang voor al onze kerken. Wij hopen dan ook dat deze brochure onderwerp van bezinning zal zijn op uw kerkenraadsvergadering. Tevens is deze brochure beschikbaar voor elk belangstellend gemeentelid. In dit werk wil de kerkenraad heel ons kerkverband dienen, en moge dit onder Gods Zegen rijke vruchten afwerpen.

Met de bede, dat de Heere onze kerken nog wil gedenken en tot Zegen stellen verblijft de kerkenraad met heilbede.

*Namens de kerkenraad van de Christelijke
Gereformeerde kerk te Elburg,*

Ds. J. Veenendaal, preses

B. Visscher, scriba

De kanselboodschap van 1953

De Generale Synode, diep onder de indruk van de ernst der huidige geestelijke situatie in onze Kerken en verontrust over de hier en daar zich voordoende verschijnselen van inzinking, vervlakking, en zelfs van tegenstand somtijds ten opzichte van de praktijk der godzaligheid, voelt zich geroepen tot de Kerken een getuigeniswoord in alle liefde en vermaan te doen uitgaan.

Het modern-religieuze "klimaat" in heel de wereld kenmerkt zich thans door een almeer loslaten van het verleden, en van het historisch geworden, gepaard gaande met nog wel een overnemen van de religieuze symbolen, maar om inmiddels haar inhoud te vervagen of los te laten. In dit klimaat (in het algemeen geestelijk wereldproces) komen ook onze Kerken min of meer te staan.

Dit roept op tot diep ernstige bezinning. Temeer daar wij helaas ook onder ons verschijnselen constateren, die ons met grote zorg vervullen. Onder welk wij als voorbeeld noemen een soms waar te nemen verslapping van de ernst in de behandeling der ons toe betrouwde zielen. Waarom wij allen allereerst oproepen om óp en ónder de kansel, en in al de ambtelijke arbeid diep doordrongen te zijn van het tijdelijk en eeuwig wel en wee, zowel der bekeerden als onbekeerden, opdat toch vooral het onderscheidend, ontdekkend, onderwerpelijk en bevindelijk element in prediking, catechisatie, huisbezoek etc. krachtig aanwezig zij.

Tevens niet minder om de gans algenoegzame rijkdom en levensvervulling welke in Christus is, zo uit te stallen, dat middellijkerwijs de zielen tot jaloersheid worden bewogen, opdat men onder de toepassing des Heiligen Geestes Christus zo lere kennen, dat men op Hem vertrouwt en uit Hem leeft, tot openbaring van de blijdschap des geloofs en een beleving tot de verheerlijking Gods.

Om te beginnen worde daarbij uitgegaan, gelijk bijv. ook in het Doopformulier geschiedt, van ons van nature midden in de dood liggen in een gebroken werkverbond, om alzo de noodzakelijkheid en rijke inhoud van het Genadeverbond te leren verstaan. Zo blijft zalig worden een wonder, en wordt de noodzakelijkheid der wedergeboorte door de Heilige Geest niet uit het oog verloren. Op deze wijze zal men ook bewaard blijven voor een oppervlakkigheid, die maar al te gemakkelijk leidt tot wereldgelijkvormigheid, welke vooral hierin bestaat, dat men heden ten dage almeer vraagt: hoever kunnen wij gaan in het uitleven van onszelf, in plaats van: hoe dicht moeten wij wel bij de Heere blijven?

Hier ligt bijzonder een taak voor de ouderen, opdat zij onze jongeren tot een goed voorbeeld mogen zijn, en het meer dan thans het geval is, aan het licht trede, welk een zielvervullende rijkdom er in de waarachtige vreze en gemeenschap Gods is. Tevens wijzen wij erop, hoe bij het toch bekeerde volk van God vaak nog zulk een donkerheid en geesteloosheid heerst en hoe daar de grondoorzaak ook van is, dat het volk Gods almeer schijnt te willen leven uit zijn bekering en niet uit de Bron Zelf; een Drieënige verzoende en genaderijke Verbonds-Jehova. Hier moeten wij almeer nog "bekeerd" worden van onze "zelfgenoegzame bekeerdheid".

Bij al onze leraren, hoogleraren, ouderlingen en leiders willen wij met diepe ernst aandringen op een zich steeds meer oriënteren in de praktische Godgeleerdheid. Het is voorts niet te ontkennen, dat met name de Verbondsbeschouwing soms ontaardt tot een vervlakking in de beleving, alsof het voldoende ware, dat wij door geboorte onder de Verbondsbedeling zijn opgenomen, of dat wij zonder innerlijk wederbarende werkingen des Heiligen Geestes de weldaden des Verbonds ons zouden kunnen toeëigenen en deelachtig worden. Geloof en bekering zijn wel noodzakelijk in het licht des Verbonds, maar altijd zo, dat goed in het oog worde gehouden, dat ook dit alles genadegift des Verbonds is, tevens dat krachtens dit Verbond, hoe ellendig dat wij ook in onszelf zijn, wij een recht hebben om te

geloven. Om daarvan gebruik te mogen maken is het noodzakelijk, dat wij in de bevindelijke weg leren, dat wij God kwijt zijn, en van nature in een verbroken werkverbond liggen, dood door de misdaden en de zonden, en wij alleen door een oprecht geloof Christus en al Zijn weldaden deelachtig kunnen worden, waartoe dan ook dit Verbond ons de volzalige weg ontsluit.

Bij deze voorstelling van het Verbond en zijn beleving zal dan ook de toegang tot het Heilig Avondmaal zowel worden beperkt, als op goede gronden ontsloten.

Voorts brengen wij onder het oog, (het voorbeeld in de Handelingen der Apostelen vermeld) hoe de eerste gemeente zich kenmerkte niet door een drift om zo spoedig mogelijk de gelegenheid aan te grijpen tot onschriftuurlijke scheuring, maar door uit te gaan van het principe, dat Gods Kerk gesticht is om te vertonen het ongedeelde lichaam van Christus. En laten wij verstaan, dat ook het instituut der Kerk niet minder vrucht is van het functionerende werk van de Heilige Geest, dan de onzichtbare zijde der Kerk.

Gelijk dan ook in de zendbrieven bij de toen reeds aanwezige botsingen en kwesties en afwijkingen nooit geadviseerd is om zonder Goddelijk bevel te scheiden.

Tenslotte, waar heden de jeugd almeer onze belangstelling vraagt, wekken wij op tot uiterste voorzichtigheid. In verband daarmee were men die middelen welke in feite aan de wereldse gebruiken zijn ontleend, en welke opkomen uit het vlees, om zich dan met een godsdienstig vernis te bedekken. Wie de jeugd wil behouden met de middelen aan de wereld ontleend of ook wel aan verkeerde jeugdlusten, zal daardoor de jeugd des te meer voeren in de armen van de jeugdvijand satan.

Met name willen wij hier noemen: het op jeugdmanier toneelspele; te ernstiger en wanstaltiger als de zogenaamde toneelstukken nog met een godsdienstige tint aannemelijk moeten worden gemaakt. Tevens dienen weekendkampen waardoor de Dag des Heeren wordt ontheiligd absoluut veroordeeld te worden.

Geliefde broeders en zusters, jong en oud, heel de Kerk en elk der leden in het bijzonder wij wekken u bij deze op, in de Naam des Heeren, ons voor Zijn Aangezicht te verootmoedigen over onze bondsbreuken, om toch de Heilige Geest niet te bedroeven, maar om positief in de vreze des Heeren te wandelen.

De tijden zijn diep ernstig. Alles wijst erop, dat Christus toekomst almeer genaakt. Dat zal worden een zware tijd van benauwdheid voor Jacob, want het oordeel zal beginnen van het huis Gods uit. Wij horen van verre reeds het geroep: Ziet, de Bruidegom komt. Dit wekt op om meer dan ooit te zoeken de dingen, die Boven zijn en niet die op de aarde zijn.

Waakt en bidt, want de ure der verzoeking, die over de gehele aarde komen zal, genaakt. Daarom, gemeente van Christus, wees bereid, om de komende Rechter te ontmoeten; wees gereed, opdat Hij u in die dag en ure wakende vinde, staande midden in uw taak; wees gesierd met alle geestelijke sieraad op de dag Zijner heirkrachten, opdat ge uw verheerlijkte hemelse Bruidegom zult kunnen ontmoeten met de hosannah's op de lippen en Hij zal u, overwinnaars in Zijn Naam geven de kroon des levens.

Wat is Christelijke Gereformeerde Prediking?

Een bezinning in het licht van de kanselboodschap van 1953

Ongetwijfeld weet u, dat de geestelijke vader van de kanselboodschap van 1953 prof. G. Wisse was. Deze heeft vele weken in de *Wekker* een nadere uiteenzetting gegeven van de belangrijkste aspecten uit de kanselboodschap.

Allereerst wordt in de kanselboodschap gewezen op de noodzaak van het onderscheidend, ontdekkend, onderwerpeijk en bevindelijk element in de prediking. Dit tegen de verontrustende constatering van een waar te nemen verslapping van de ernst in de behandeling der ons toe betrouwde zielen. In al de ambtelijke arbeid zij men diep doordrongen van het tijdelijk en eeuwig wel en wee zowel der bekeerden als onbekeerden.

Niet alleen in de prediking, maar ook op de catechisatie en tijdens het huisbezoek, zij men doordrongen van de zojuist genoemde zaken.

Zo alleen kan er plaats komen om de gans algenoegzame rijkdom en levens vervulling, welke in Christus is zo uit te stallen dat onder de toepassing van de Heilige Geest men Christus zo lere kennen, dat men op Hem vertrouwt en uit Hem leeft, tot openbaring van de blijdschap des geloofs, en een beleving tot de verheerlijking Gods.

Het tweede wijst op de inzet van de prediking, namelijk dat wij uit dienen te gaan van ons van nature midden in de dood liggen in een verbroken werkverbond, om alzo de noodzakelijkheid en rijke inhoud van het Genadeverbond te leren verstaan.

Het derde is, dat zo de absolute noodzakelijkheid der wedergeboorte door de Heilige Geest niet uit het oog wordt verloren. Het gevaar is immers niet denkbeeldig, dat er een Verbondsbeschouwing ontstaat, die ontaardt tot een vervlakking in de beleving, alsof het voldoende ware, dat wij door geboorte onder de Verbondsbedeling zijn opgenomen of dat zonder innerlijk wederbarende werkingen des Heiligen Geestes de weldaden des Verbonds ons zouden kunnen toeëigenen en deelachtig worden.

Wij moeten in de bevindelijke weg leren, dat wij God kwijt zijn, en van nature in een verbroken werkverbond liggen, dood door de misdaden en de zonden (Efeze 2), en wij alleen door een oprecht geloof Christus en al Zijn weldaden deelachtig kunnen worden, waartoe het Verbond der Genade ons de volzalige weg ontsluit.

In de vierde plaats wijst de kanselboodschap erop hoe bij het toch bekeerde volk van God vaak nog zulk een donkerheid en geesteloosheid heerst en hoe daar de grondoorzaak is, dat het volk Gods almeer schijnt te willen leven uit zijn bekering en niet uit de Bron Zelf, een Drieënige Verzoende en genaderijke Verbonds-Jehovah. Hier moeten wij almeer nog "bekeerd" worden van onze zelfgenoegzame bekeerdheid.

Actualiteit

De vraag hoe de gemeente moet worden beschouwd, behoudt haar actualiteit zolang er een gemeente is, aan wie het Woord des Heeren wordt bediend, en vanuit het Woord des Heeren wordt bearbeid. Daarbij hebben wij wel te bedenken, dat het niet gaat om een beschouwing die wij uitdenken, niet een statische theorie, die wij formuleren, om daarin dingen vast te leggen.

Het gaat om de opdracht om getrouw de gemeente het Woord van God te bedienen in prediking, catechese, pastoraat.

De Heere Jezus Christus Zelf noemt in Zijn dagen de kerk, kinderen des Koninkrijks, doch verzekert dat zij uitgeworpen zullen worden (Matthéüs 8:12).

Calvijn tekent hierbij aan:

"Hoe kan Hij de naam van kinderen des koninkrijks geven aan hen, die allesbehalve kinderen Abrahams waren?" Ik antwoord:

"Hoewel zij niet in waarheid tot de Kerk van God behoorden, waren zij toch in de kerk; daarom staat Hij hun die titel toe. Voorts moeten wij voor ogen houden, dat het Verbond van God, zolang het onder het geslacht van Abraham bevestigd bleef, zo uitgestrekt was, dat de erfenis van het koninkrijk der hemelen hun eigenlijk toekwam; toen ter tijd waren zij immers nog ten opzichte van God zelve heilige takken van een heilige wortel. En toch God zal vreemdelingen, de heidenen in de schoot van Abraham opnemen, maar zal de kinderen uitstoten, en dat vanwege hun ongelooft." (einde citaat)

U weet dat deze woorden staan in het verband van het geloof dat de hoofdman over honderd oefende.

Er komt nog iets ontzettends bij, dat de Heere Jezus niet zomaar enkele kinderen des Verbonds ziet, die verkeerd wandelen, doch op velerlei wijze spreekt van de brede weg waarop velen wandelen. In de Bergrede heeft Christus met deze woorden het oog op de kerk, en onderscheidt daarin tussen weinigen en velen.

De Heere Jezus denkt er niet over om zomaar alle of de meeste kinderen van Abraham om hun trouw synagogebezoek of om hun ijver voor een godsdienstig leven, voor wedergeborenen en ware gelovigen te houden. De zorg, die doorklinkt in de kanselboodschap van 1953 om de beschouwing van de gemeente, kwam voort uit de grote zorg om het heil van de gemeente. Wordt de gemeente te lichtvaardig beschouwd als te bestaan uit wedergeborenen en gelovigen dan zal de pastorale ernst met het oog op de eeuwigheid gemakkelijk verslappen. De gemeente "is er" en verloren gaan is bijna onmogelijk geworden.

Wij staan met onze prediking in de Verbondsgemeente. De Heere Zelf heeft deze relatie tussen Zich en Zijn Verbondsgemeente gelegd door Zijn Woord. Hij legt geheel beslag op haar met Zijn beloften en eisen. De prediking spreekt in aansluiting aan deze Woord-belofte-eis relatie. Het wordt echter geheel onschriftuurlijk, als wij zouden veronderstellen dat deze relatie in feite bezit van de geestelijke weldaden onderstelt.

Nogmaals juist in de Verbondsgemeente geldt: "Tenzij iemand wedergeboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien."

In de prediking mogen wij nooit de genade over de natuur zetten en de bondeling aanspreken als ware hij/zij een gelovige. Zo kweken wij een "geestelijke beschouwing" maar onderwijzen niet in het leven door en uit het Verbond Gods.

Letten wij nu op de nadere uiteenzetting, die prof. G. Wisse gaf in de Wekker, van een aantal aspecten van de kanselboodschap. Allereerst komt dan aan de orde: De noodzakelijkheid van een ontdekkende, separerende, onderwerpelijke, bevindelijke prediking (De Wekker, 62e jaargang).

"Het is volkomen onjuist," zo schrijft hij, "om te denken, dat een prediking, die onderscheid maakt tussen dood en leven, alleen nodig zou zijn voor de onbekeerden. Neen, zij is evenzeer nodig voor de bekeerden. Het grote gevaar is, de schare voor ons aan te zien als bezitters van het heil, en over te slaan dat wij van nature missers van het heil zijn. En wel zulke ellendige missers, dat wij niet eens weten missers te zijn."

Hier dienen wij als Christelijke Gereformeerde Kerken juist terdege het onderscheid met anderen te laten uitkomen.

De ontdekkende prediking is van grote waarde, al was het alleen maar om ons te vernederen, aan al Gods deugden recht toe te kennen, ons alle onschuld te benemen, ons te bewaren voor zelfoverschatting en verkeerde zelftaxatie, opdat wij goed zouden verstaan dat wij dood zijn door de misdaden en de zonden, dat wij uit en van onszelf noch kunnen, noch willen wederkeren tot God, opdat wij zouden leren verlost te moeten worden. De ellende is zonde, schuld (straf) en de onmacht daaronder. De zondaar(es) moet een geschikt voorwerp daarin worden voor de Heere Jezus Christus, voor een geschonken en toegepaste Zaligmaker.

Zo alleen verstaan wij de zinsnede uit de kanselboodschap. Tevens niet minder om de gans algenoegzame rijkdom en levensvervulling welke in Christus is, zo uit te stallen, dat middellijkerwijs de zielen tot jaloersheid worden bewogen opdat men onder de toepassing van de Heilige Geest Christus zo lere kennen, dat men op Hem vertrouwt en uit Hem leeft, tot openbaring van de blijdschap des geloofs en beleving tot de verheerlijking Gods."

Wat is verbondsmatige prediking?

Als tweede zeer belangrijke aspect in de kanselboodschap wordt de door prof. G. Wisse de vraag gesteld: "Wat is verbondsmatige prediking?"

Het antwoord luidt:

"Een groot gevaar dreigt en wel dat men in de prediking begint met het Genadeverbond. Dat men zijn uitgangspunt neemt in Abraham en niet in Adam. Juist om de heerlijke, zalige betekenis van het Genadeverbond helder naar voren te brengen wijst de synode erop, dat dit alleen recht kan geschieden als men eerst vanuit het werkverbond begint; namelijk dat wij door onze diepe val in Adam niet anders dan buiten dit Genadeverbond liggen van nature; en wij gelijk het Doopformulier ook zegt van nature kinderen des toorns zijn, des doods en der verdoemenis onderworpen."

Heel scherp heeft prof. Wisse in de Wekker van 1931 uiteengezet wat de rechte Christusprediking is:

"De rechte prediking zal Christus prediken. Dit is mits in gezonde zin verstaan, een schriftuurlijke stelling. In gezonde zin verstaan, zeg ik, want een door en door ongezond, ja dodelijk verschijnsel zou het zijn, als men (gelijk helaas dikwijls geschiedt) deze stelling poneert met de bedoeling de prediking van onze doodstaat en ellende zo goed als uit te schakelen. Wij mogen in de prediking geen der drie stukken missen, namelijk ellende, verlossing en dankbaarheid. De mens is van nature zo dood en blind, dat hij zijn eigen ellende niet kent, nog de weg der verlossing, noch de rechte godsvrucht.

Tegenover de misbruikte stelling van de Christusprediking, gelde dan altijd dat in de eerste plaats gepreekt moet worden de doodstaat van de mens in het licht van het recht van God. Dat is logisch altijd het eerste. Wij willen daar enige redenen voor bijbrengen, welke met name in onze dagen (de jaren dertig dus al) mij de overdenking en betrachtning dubbel waar voorkomen.

Vooreerst vanwege de soevereiniteit, de hoogheid, de waardigheid, kortom vanwege de eer van God. In dat opzicht reeds moet prediking niet slechts Christocentrisch (Christus in het middelpunt) maar ook theologisch (God, bron, inhoud, doel) zijn. Het gaat om God, de levende God.

In onze diepe val in het paradijs zijn wij niet van Christus als zodanig maar van de Drieënige God afgevallen. In die val hebben wij feitelijk uitgesproken, dat wij "leven" voor "dood" houden, en we "de dood" verkiesen boven het "leven". Feitelijk een doodverklaring van God. Zo is het gebeven, in onze doodstaat, zondedienst, zondelust, in onze verdorvenheid spreken wij het uit, altijd door, en niet anders, dat God een leugen is; de zonde waarheid is, dat God niet beminnelijk is, en de zonde wel. Alzo is het verderf geworden van onze gehele natuur. Wij zijn één en al zonde en leugen geworden. Ons zijn zelf is daarin reeds verdoemelijk. Nu dient om de eer van God in de eerste plaats in de prediking dit openlijk aan de kaak te worden gesteld. Temeer daar de mens van nature nu zo dood en blind is, dat hij terwijl hij midden in de dood ligt, meent dat hij leeft. De mens moet eerst tot zichzelf worden gebracht, om dan daarin gewaar te worden dat dit "zelf" buiten God is en midden in de dood ligt. Voor en aleeer ik van Christus gewaag moet Gode eer toegebracht in dit stuk, dat de mens als leugen en God als waarheid wordt uitgeroepen. Hier moet het in de eerste plaats worden opgenomen voor de rechten van God tegenover de leugenachtige aanspraken, inbeeldingen en doodshebbelikheden van het schepsel, de mens. Zo moet Gods recht in dubbele zin erkend worden, zowel Zijn opeisend als Zijn straffend recht.

Onbekeerd is de mens zo'n liefhebber van zichzelf, dat hij God haat; in de bekering leert hij God zo beminnelijk achten, dat hij van zichzelf een walg krijgt. Zodanige prediking is nu nodig om alzo God weer te leren toevallen, afgedacht van vergiffenis; nodig om de mens recht te vernederen, afgedacht van genade, dus om God, God te laten. De mens moet als een goddeloze gezaligd worden. Hij kent echter zijn goddeloosheid niet. Hoe ellendig ik ben moet God Zelf mij

zeggen en leren; en één der eerste daden van het geloof is, om te aanvaarden (nee, niet wat ik zoal zeg van mijzelf) maar wat God van mij verklaart in Zijn Woord.

Alzo moet de mens er toe gebracht worden, om zijn doodvonnis te aanvaarden. In de ware rechtvaardiging van de zondaar dus, als de Heere vrijspreekt; in die zielsverlossing moet altijd eerst een recht inzicht in onze schuld plaatsvinden, en daarbij een aanvaarden van het strafvonnis.

Dit laatste wordt zo vaak vergeten. Het is dan weleens alsof het zo toegaat, namelijk de mens is ontdekt. Hij ziet zijn schuld en zonde, zijn ellende, en nu is het tweede element, dat hij roept om genade etc. Dan slaat men wat over.

Bij rechte ontdekking wordt het vonnis aanvaard. David riep uit, bij het gezicht van zijn verdorvenheid: ik ben Uw gramschap dubbel waardig. Men zegt wel eens met de koorden om de hals moet de nadering tot de troon plaats vinden. Niet als een betaalmiddel maar om te erkennen, dat God in Zijn recht zou zijn, als Hij ons in de eeuwige rampzaligheid wierp; opdat alzo genade eerst recht als genade wordt verstaan; en al zouden wij willen betalen, dat wij het dan niet eens konden, aangezien wij geen penning bezitten.

De prediking nu van onze doodstaat is de dure roeping van alle dienaren van het evangelie, van allen die als Noach, die prediker der gerechtigheid wil zijn. De gerechtigheid is, waar God recht op heeft; om daartegenover dan te getuigen van onze verwerping van de gerechtigheid van God. De eis des Heeren, het opeisend recht Gods, uit Zijn hoge soevereine heiligheid voortvloeiende, o die eis dient het verwaten en verwaande leugendronken schepsel met geweldige ernst steeds voor ogen te worden gesteld.

Dergelijke prediking is vooral in onze dagen zo nodig. Er is schier nooit een tijd geweest waarin zo openlijk schandelijk en verdoemelijk die doodstaat van de mens zelfs wordt verheerlijkt en voor echt leven wordt uitgegeven.

De schandelijkste en diepste doodsingang is: als men de zonde, geen zonde meer noemt. Het vreselijkste van alle oordelen slaat de wereld met de ban, het oordeel der verharding. Dit is altijd de ontzettende waarborg, dat er nog meer op komst is. En voorwaar dit alles gaat de kerk niet voorbij. In haar midden neemt afval, verwording, verwarring, verwildering meer en meer toe.

Maar evenzeer is deze prediking nodig met het oog op de zogenaamde braven en fatsoenlijken; tegenover de nooit uit hun plooi komende deftige formalisten en eigengerechtigden, tegenover al die bekeerden, die zich nog nooit onbekeerd voor God wisten... In zekere zin zijn die nog erger. Heus het zijn geen kerken vol braven, al lijkt het soms zo. En die "braven", o die zijn voor God zo dubbel ellendig. Degenen die zeggen "zijn wij ook blind?", dat zijn de ergste patiënten. Daar is een volk in onze dagen dat twee keer (?) naar de kerk gaat, behoorlijk geeft, van allerlei verenigingen lid is, mogelijk avondmaal viert, zeer leerheilig en werkheilig is, vol goede werken en nog zoveel meer, maar wier hele behoefte kan neergeschreven worden in het woord van het ingezonken en afgevallen oud-Israël: Spreek ons van zachte dingen.

De prediking neme haar uitgangspunt in Adam en niet in Abraham. De doodstaat van de mens vanwege onze diepe val in Adam worde niet gepreekt om de gevallen zondaar in de poel van ellende te laten liggen, maar om de noodzakelijkheid en de rijke inhoud te verstaan van het Verbond der Genade. Echter dan dient goed uit te komen in welke diepte van ellende wij liggen, onmachtig om onszelf daaruit te kunnen verlossen.

Wat heb ik aan zulk een Genadeverbond als ik inwendig niet weet, hoe dat eerste Verbond der werken waarin ik, nu ik gevallen ben, midden in de dood lig, mij veroordeeld.

Zie, dan zal zulk Verbond der Genade mij geheel en al onverschillig laten; zulk één heeft er niet de minste behoefte aan; hij is er zelfs totaal afkerig van en staat er veeleer vierkant vijandig tegenover. Alleen uit de bevindelijke kennis van onze ellende, schuld en onmacht wordt de noodzakelijkheid van het Genadeverbond en van verlost te moeten worden geleerd, en uit kracht van Gods bemoeienis de volzalige rijke inhoud ervan geleerd.

In die weg krijgen dan de beloften een heerlijke begerenswaardigheid en wordt aan de eis en Gods recht toegekend.

Wie begint bij Abraham en inmiddels Adam overslaat zal onwillekeurig de deur openzetten voor een Remonstrantse en zelfs pelagiaanse weg der dwaling. Dan zouden wij zulk een Verbond maken tot een valstrik, tot een vals beroep erop. Dan kan ik het. Dan is het geen wonder meer zalig te worden. Geen wonder, noch voorwerpelijk, noch onderwerpelijk."

Wij zullen zien, dat deze uitvoerige gedachtengang die prof. Wisse over de prediking ontvouwt, van groot belang is bij de beoordeling van het standpunt der Nederlands Gereformeerde kerken en de Gereformeerde kerken Vrijgemaakt.

De noodzakelijkheid van de wedergeboorte

Het derde aspect in de kanselboodschap bepaalt ons bij: De noodzakelijkheid van de wedergeboorte. Prof. Wisse schrijft:

"Wat is het nodig in onze dagen krachtig te benadrukken: aan alle waarachtige geestelijke zaligmakende werkzaamheden der ziel gaat de wedergeboorte onafwijsbaar vooraf. Verlaat men dit schriftuurlijk standpunt, dan krijgt men allicht een prediking, waarbij men namelijk schijnt te beginnen met het derde stuk, de heiligmaking de dankbaarheid, alsof een onwedergeboren mens, ja al ligt hij ook onder de Verbondsbedeling daardoor alree in staat zou zijn om godverheerlijkende en zielzaligende werkzaamheden met dit Genadeverbond te hebben. O wat een gevaar. Gijlieden moet wederom geboren worden. Het is de prediking die om te beginnen juist uitging tot Israël als Verbondsvolk.

Het valt niet te ontkennen, dat met name de Verbondsbeschouwing soms onttaardt tot een vervlakking alsof het voldoende ware, dat wij door geboorte onder de Verbondsbedeling zijn opgenomen; of dat wij zonder innerlijke wederbarende werkingen des Heiligen Geestes de weldaden des Verbonds ons zouden kunnen toeëigenen, en deelachtig worden. De wedergeboorte zal aan de praktische godzalige Verbondsbeleving vooraf moeten gaan. Maar al te geredelijk wil de mens van nature deze noodzaak van de wedergeboorte overslaan en begint hij, ook als uitwendige bondeling maar al te gaarne met Abraham, losgedacht van Adam. Dan lopen wij het gevaar meer op Ismaël dan op Izaak te gelijken. Ge weet wel, dit geschiedt als de vervulling van de genadebelofte wordt verlegd vanuit de genade zelf, naar onze werkheiligheid; als men genade niet enkel en alleen door genade laat functioneren, maar men de manier van het werkverbond wil overbrengen in de tent van het Genadeverbond, Hagar op de plaats van Sara en Ismaël als de zoon uit het vlees geboren door de tent zien wandelen. Dat worden altijd "woudezels" deze vruchten uit zulk een onheilige verbintenis met als resultaat o.a. dat de zoon der belofte die uit de Geest is geboren gehaat en vervolgd wordt door de zoon die uit het vlees is geboren. Geen wonder, want de dood verkiest niet te leven met het leven. En waarom de dood (Ismaël) dan Izaak (het leven) haat? Omdat men zijn eigen leven moet verliezen, terwijl men zalig wil worden met zelfbehoud.

Men wil geen erfgenaam worden in de weg van genade alleen door genade. Men moet ten leven ingaan zonder te sterven, zonder omkomen aan eigen kracht en wil; men wil pelagiaans, remonstrants rooms naar de hemel. En daarom vliegen de Ismaëls de Izaaks aan."

Of geloof en bekering hieraan dan wel hun volle zin en betekenis houden? En wel overeenkomstig het Verbond? Dat zal waar wezen.

"Geloof en bekering zijn wel noodzakelijk in het licht van het Verbond, maar altijd zo, dat men goed in het oog houde, dat ook dit alleen genadegift des Verbonds is.

Van nature en uit onszelf hebben wij dit niet; en als wij 't hebben is het louter genade, wat tevens betekent, dat ons gemis geen bezwaar is voor de Heere. Het Genadeverbond gaat juist uit van dit gemis in onszelf; maar om er dan tegenover te stellen: wat u niet hebt, heeft God, en wat gij niet kunt, doet God.

Zo maakt genade ons eerst onbekeerd, missers, onbekwaam, in het onmogelijke worden wij gesteld; om alzo uit die gebaarde nood te leren roepen; niet maar: Heere, ik heb u zo lief, hier hebt gij er één die graag het Verbond inwilligt enz. Ach zo wordt bij mijn weten niemand de zaken deelachtig.

Maar wel een roepen aldus: o Heere, wilt Gij nu zulk een hopeloze in zichzelf naar Uw Verbond en Woorden, leren en schenken, wat hij van zichzelf niet weet en niet bezit; maar wat Gij toch beloofd te schenken.

Hoe ellendig wij ook in onszelf zijn en bevinden, wij een recht hebben om te geloven is ontleend aan Thomas Boston. Deze wilde daarmee zeggen dat als wij door het ontdekkend licht des Geestes gans ellendig en verdoemelijk ons voor God hebben leren kennen, zodat wij vanuit onszelf zouden geneigd zijn te zeggen: ach voor zo een is geen genade mogelijk, wij dit toch volstrekt niet moeten doen; want de Heere verleent juist in dit Verbond ons een permissie en daaruit een recht om op God te hopen."

En dan volgt:

"Bij deze voorstellen van het Verbond en zijn beleving zal dan ook de toegang tot het Heilig Avondmaal zowel worden beperkt als ook op goede gronden worden ontsloten".

De bedoeling is duidelijk. Prof. Wisse onderwijst als volgt:

"De bedoeling van deze zinsnede is: het is namelijk toch niet gelijk ook al gelooft men theoretisch aan een Verbond der Genade, hoe men dit Verbond beschouwt, behandelt preekt en in praktijk wil zien gebracht. Vooral kan er gevaar ontstaan uit oogpunt van Verbondsmethodisme. Als de leer ten deze als het ware in elkaar wordt geperst in het corset van een soort bekeringsmethode; waarbij het gevaar dreigt dat de mens aan het "werk" wordt gezet (wat iets anders is dan werkzaamheden door de Heilige Geest verwekt) om het werkverbond in te lassen in de sfeer van het Genadeverbond.

Uit de boezem van onze kerken was door een aanzienlijk deel bij de Synode aangedrongen om toch te waken tegen een zekere "vervlakking", ten deze soms gepaard gaande met wat sprekend lijkt op een min of meer geforceerde gang naar het Heilig Avondmaal. De Synode heeft daar zeer ernstige aandacht aan geschonken. De Synode heeft om te beginnen hier niet over het Avondmaal gesproken louter als een bevel, als een soort plicht bij de Belijdenis, al kan daarover velerlei ten berde worden gebracht. Maar de Synode heeft deze dingen benaderd vanuit het Verbond zelf, en deszelfs rechte en juiste prediking en onderwijzing. Zij heeft het sacrament hier zeker op de juiste plaats gebracht; namelijk als behorende bij het Verbond. Daarmede ontging zij ook min of meer de gevaar opleverende klip van louter te opereren vanuit Doop en Belijdenis. Welzeker kan men dit, mits met enig goed begrip, wel ondernemen maar als wij de punt goed op de i zetten dan begint én vervolgt men anders.

De sacramenten beide Doop en Avondmaal, behoren bij het Verbond als teken en zegel ervan. Verlaat men dit juiste standpunt en uitgangspunt dan loopt men het gevaar de Roomse kant uit te zeilen, dat wil zeggen dat men in de Christelijke religie het Sacramentisme gaat huldigen dat men het Sacrament en niet het Woord in het middelpunt plaatst. Reformatorisch, schriftuurlijk is het dan ook, om niet de Doop, maar het Woord, de belofte als inzet te stellen.

Houdt men dit niet goed in het oog dan dreigt de consequentie van de veronderstelde wedergeboorte-leer en praktijk voor de dag te komen; en men zou doorgeredeneerd, allicht bij het Avondmaal door de achterdeur weer binnen halen, wat men bij de Doopleer terecht ten voordeur had uitgewezen.

Wil men nog spreken van Doop-Belijdenis-Avondmaal dan diene men dit uitermate principieel geestelijk te doen. Dat wil zeggen dan diene men voor alles vanuit het Genadeverbond zelf en deszelfs noodzakelijkheid kracht en beleving te opereren.

Leer derhalve allereerst te verstaan en onder 's Heeren Zegen beoefenen wat het Verbond der genade zelf wil zeggen en inhoudt voor een diep schuldig Adamskind.

Dan zal daardoor een louter formele en oppervlakkige plichtsbeoefening worden voorkomen alsof men zou dienen te beloven schier bij handslag dat men Heilig Avondmaal zal vieren nu men Belijdenis heeft gedaan. Alsof daar zonder meer enige waarde in zou schuilen. Alleen het gevaar is er dan dat men het Sacrament nog zou ontheiligen bovendien.

Een soort dwang ten Avondmaal ontnemt er ook de geestelijke waarde en kracht aan. Al blijft het volstrekt waar, dat nodig is, de bezwaren te behandelen waarmee een aanvankelijk door genade aangeraakte ziel te kampen kan hebben. En dat dient dan te geschieden door heldere liefdevolle onderwijzing uit de schat van troost en vervrijmoediging welk het Genadeverbond in zich bevat.

Zo kan het gebeuren, wat in de praktijk menigmaal voorkomt, dat een jeugdige belijder wel de keuze en begeerte durft uit te spreken, maar nog geen "vrijmoedigheid" heeft om het sacrament des Avondmaals te gebruiken, en dat meermalen later als de Heere Zijn werk verder in de ziel uitwerkt en de ziel meer licht juist uit het Verbond ontvangt zulk één dan wel en dan met zalige Godverheerlijkende genieting en vrucht toetreedt. En daartoe dient dan wat de synode hier uitsprak een goede onderrichting aangaande de noodzakelijkheid en dierbare inhoud van het Verbond.

Daarom voor alles de belijder inleiden in de schatten des Verbonds, om also onze vrijmoedigheid te gronden, niet op enige waardige gestalte of wat dies meer zij, maar op wat de Heere in Zijn Verbond toezegt. Dan zullen de "kleintjes" ook een plaats ontvangen en dan wordt voor zo één het Sacrament eerst goed Sacrament, dat wil zeggen teken en zegel niet van wat wij zijn voor God, maar van wie God is voor ons.

Wie meent ik ben een verbondskind, ik leef onberispelijk, ik deed belijdenis etc., en kan daarom nu wel Avondmaal vieren, zie als dezulken nu maar grondig erin worden onderricht hoe ze van nature in een verbroken werkverbond, en also midden in de dood liggen, en deswege also hun zaligheid hebben te zoeken buiten zichzelf, in de Heere Jezus Christus en hoe zulks niet buiten ware ontdekking, tranen, berouw, smeking en worsteling omgaat, waarbij al onze zogenaamde gerechtighe-den als een verwerpelijk kleed zijn en verder hoe nu alleen en slechts in een hartelijk vertrouwen op Jezus Borgtochtelijk werk een deur der hope werd ontsloten; kortom als al deze dingen krachtens betekenis en waarde van het Genadeverbond maar goed voor ogen worden gesteld, zodat men niet klaar is met wat verstandelijke kennis, noch met de gevoelsaandoening van wegsmeltende aard, noch met wat "vrome" godsdienst van "doen en laten", ik herhaal bij dergelijk onderricht juist uit en naar het Verbond zal het de vrijpostige Avondmaalganger en die geen hartveranderende genade kent al meer moeten beletten dat hij de heilige dingen van de kinderen Israëls op eigen gelegenheid zou ontheiligen.

Anderzijds wat zijn er tal van schuchtere zielen, maar die toch niet kunnen ontkennen dat er tranen liggen van smart over het zich van God gescheiden voelen door onze diepe val in Adam en dagelijkse overtredingen, ja die van zichzelf weinig anders kunnen getuigen dan dat zij zich zo verloren gevoelen, en dat zij hun verdoemenis rechtvaardig moeten achten en die nochtans dag en nacht uitzien naar de ware verlossing; die daarenboven wel honderdmaal betwijfelen kunnen of het wel echt werk met hen is en die liever zich blind zouden wenen dan op een valse grond zouden willen getroost worden of zich iets zouden durven en willen toeëigenen en die daarom ook al niet ten Avondmaal durven gaan.

Zie, aan dezulken dient nu al de volle lokstem en roeping die van het Verbond uitgaat zo rijk en zo gegrond te worden voorgesteld, dat ze juist uit kracht van dit Verbond en deszelfs ongehouden beloften uit een welgemeend aanbod van 's Heeren zijde dat ze, zeg ik, juist daardoor het niet kunnen uithouden op hun zitplaats, dat ze niet langer kunnen weigeren tot de Heere uit te gaan, dat ze de grond die God hier verleent durven aangrijpen zodat ze ingewonnen door de Heere, de zoom van Zijn kleed aanraken tot behoudenis en dan ook God niet langere bedroeven door de zegelring van Zijn ondertrouw te weigeren zich te laten aandoen. Het gaat niet om veel of weinig Avondmaalgangers, maar om gerechtigde Avondmaalgangers."

De Kerk als geloofsgemeenschap

Paulus onderscheidt in 1 Korinthe 3 in de gemeente "allereerst" "natuurlijke mensen". Mensen, die de Geest niet hebben. Dan "geestelijke mensen". Deze geestelijke mensen kunnen vleeselijk zijn (sarkinoi) en daardoor nog slechts nepioi en Christoi. De geestelijke mensen dienen teleioi te zijn, volmaakten. De kanselboodschap wijst op een vierde belangrijk aspect:

"Tevens wijzen wij erop, hoe bij het toch bekeerde volk van God vaak nog zulk een donkerheid en geesteloosheid heerst en hoe daar de grondoorzaak ook van is, dat het volk van God almeer schijnt te willen leven uit zijn bekering en niet uit de Bron Zelf; een Drieëinig verzoende en genaderijke Verbonds Jehovah."

Hoe moeten wij almeer bekeerd worden van onze "zelfgenoegzame bekeerdheid".

Prof. Wisse schrijft:

"Het lijkt in sommige kringen wel alsof het ganse probleem zich beweegt om de vraag: zijt gij bekeerd of onbekeerd?"

Toch is dit niet alles. Behalve trappen en standen is er ook om maar iets te noemen, achteruitgang en vooruitgang, inzinking en opbloei, windstilte soms etc. Onze "ouden" waren in deze dingen zeer bedreven. Voor de practicale godgeleerdheid zijn er al geen betere bronnen te vinden dan bij de goede oude schrijvers. Dr. H. Bavinck zegt dat waren psychologen met een diep geestelijk inzicht.

Het gaat om de "oefeningen" in het leven der genade. Men lette dan op de uitdrukking: Leven uit de Drieënlige Verbonds-Jehovah.

Meer leven uit hun bekeerdheid is hier zeker niet ondoordacht gelijkgeschakeld met: weinig leven uit de Drieënlige Verbonds-Jehovah. Dan komt er een soort vrome zelfgenoegzaamheid in onze bekeerdheid. O zo gevaarlijk en schadelijk. Zeldzaam versperrend voor de voortgang en opgang des geestelijken levens. Dan gaat men gelijk het wordt genoemd, op zijn droesem liggen. Over al deze dingen nader te worden onderwezen, daar zit het levende volk op te wachten. En dat is één van de kernpunten in de practische godgeleerdheid. En niet, wat sommigen ten deze nogal onbevoegde theologen, ons (Chr. Geref.) wel eens in hun onvaardigheid en onbekwaamheid in geestelijke zaken, toedichten als zouden wij drie eeuwen ten achter zijn.

Dan heet het, dat het "practical" in de practicale godgeleerdheid zich vooral zou toespitsen in wat practische algemene ethiek. Dan wordt het een godsdienst van doen en laten, van sociale aangelegenheid, van doen aan "christelijke" cultuur etc. Het bekend "recept". Al te gaar dingen, die wij ook wel weten en die eveneens onze aandacht vragen en behoren te hebben, maar wat niet raakt de kern van het inwendige zieleleven, zelf de verborgen mens, die geheiligd is door de inplanting in de levende Christus, en die uit de sappen daarvan in het zieleleven zelf de drang tot Godzalige Godsontmoeting en van de eigenlijke godsvrucht des harten kent.

Dat is het kernpunt en al het nadere is als het waarlijk "goed" mag heten (goede) werken vrucht; en ja ook wel slechts de omtrek betreffende. Dat is niet iets hetwelk drie eeuwen geleden gold in de kring der mystieke (de gezonde) beleving, maar hetwelk alle eeuwen door zichzelf gelijk blijft en naar haar wezen boventijdelijk van aard is.

En het is juist een verschijnsel, een kenmerk van achteruitgang in de genade, en feitelijk ook in de theologie als men zulke blunders nog als wetenschappelijk aanbiedt op de koop toe.

Zeer af te keuren ook, met name bij Gods wedergeboren volk, als het nog wel op zgn. mystieke wijze, de eigenlijke gezonde mystiek ener levende Godsgemeenschap verwaarloost, door meer uit zijn bekeerdheid te leven, althans te willen leven, dan uit de levende Verbonds-Jehovah Zelf.

Dat is het wat wij verstaan onder de zelfgenoegzaamheid van zijn bekeerdheid. Dat kan (althans wil) men bijvoorbeeld wel verhalen wat toen en toen eens is "gebeurd", maar van dat dagelijks begenadigd, met manna hemels brood verzadigd, hoort en merkt men dan niet veel. Dat is de schadepost van velen in onze dagen. Dat is dan wat men noemt: de donkerheid die over Gods volks ligt, geestelijke, liever ongeestelijke windstilte. Dan moge de bede van de Bruid wel

rijzen: Ontwaak Noorderwind... niet maar opdat de specerijen te voorschijn komen, maar bijzonder, opdat ze mogen uitvloeien dat de geur van de mirre en aloë de hof balseme uit deze hemelse balsemijn.

Mede uit deze dodige toestand komen dan (ook op kerkelijk gebied) krijgen en vechterijen voort. De liefde van dit mystieke leven ontbreekt dan. En men schijnt dan eerst goed op kracht te komen, als men soms tot op kerkelijke vergaderingen toe, in naam van de strijd om de leerzuiverheid, elkaar schier uitscheldt. De liefdefunctionering uit de wortel der mystieke unie met Christus ontbreekt dan, en met soms hoog opgezette borst vertoont men dan heel licht soms meer van zijn eigen zelfgenoegzaamheid dan van de waarachtige diepgewortelde (in Christus) vreze Gods.

In de Drieënige God liggen de bronnen van ons leven, uit Hem Zelf moeten wij dus gelaafd worden en onderhouden. Hoe gezonder wij dus in het geloof zijn ten deze, hoe gezonder zal onze bevinding zijn. Dan wordt onze religie, als ware dienst van God in gemeenschap met God, echt theologisch, met God als bron, inhoud en doel. Verbonds-Jehovah wil immers zeggen, dat de God des Verbonds hier bijzonder als Jehovah, de Zijnde, de Getrouwe uittreedt. Hij heeft dat Verbond uitgedacht en tot stand gebracht. Hij is er de inhoud van, Hij staat voor de uitkomst in."